

กระทู้ถามที่ ๗๓๗ ร.

สภาผู้แทนราษฎร

๓ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างยั่งยืน
กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอตั้งกระทู้ถาม ถาพนายกรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

เนื่องด้วย “น้ำ” เป็นทรัพยากรสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย ๑๙ จังหวัด ซึ่งมีลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่รวม ๑๐๔ ไร่ ประกอบด้วย ๓ ลุ่มน้ำสำคัญ คือ ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำโขง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องเผชิญกับปัญหาภัยแล้งทุกหน้าแล้งเป็นประจำทุกปี และประสบภัยน้ำท่วม ในหน้าฝน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากแม่น้ำโขงซึ่งไหลมาจากประเทศจีน หากช่วงหน้าแล้งประเทศจีน จะทำการกักน้ำไม่ให้ไหลลงมาสู่ประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยยิ่งประสบปัญหาภัยแล้งมากขึ้นไปอีก ส่วนหน้าน้ำหลากประเทศจีนก็ทำการปล่อยน้ำมาทำให้ประเทศไทยเกิดน้ำท่วม นอกจากนี้ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้การบริหารจัดการทั้งน้ำฝน น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน ในภาคอีสานมีข้อจำกัดสูงกว่าภาคอื่น ทั้งความสามารถในการกักเก็บน้ำ และการกระจายน้ำภาคอีสาน กักเก็บน้ำได้น้อยเมื่อเทียบกับปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมา เนื่องจากเนื้อดินเป็นทรายไม่อุ้มน้ำและเป็นดินเค็ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับกับพื้นที่ราบแบบลูกคลื่น ไม่มีภูเขาล้อมรอบจึงไม่เหมาะกับการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ อีกทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะกระจายน้ำจากแหล่งน้ำได้ในระยะไม่เกิน ๕ กิโลเมตร และหลายพื้นที่ไม่ติดลุ่มน้ำ ทำให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งน้ำได้จำกัด แนวทางการบริหารจัดการน้ำในภาคอีสานจึงควรให้ความสำคัญกับโครงการขนาดเล็กมากขึ้น อาทิ การทำแก้มลิง การขุดลอกคลอง การขุดบ่อบาดาล การขุดสระ การทำธนาคารน้ำใต้ดิน (water bank) และการทำหลุมขมขม รวมถึงต้องวางแผนทำระบบน้ำเพื่อส่งน้ำไปให้จังหวัดภาคอีสานอย่างเป็นระบบ โดยทำเป็นระบบเเย่แมงมุมโดยต้องเอาแม่น้ำต่าง ๆ มาเชื่อมต่อกระจายไปสู่จังหวัดที่ไม่มีแม่น้ำ ทำให้น้ำรอรบายจัดเก็บอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมแล้วก็เชื่อมโยงต่อไปยังจังหวัดที่เป็นเครือข่าย เหมือนระบบเครือข่ายไฟฟ้า ซึ่งเป็นการลงทุนต้องใช้งบประมาณมหาศาลแต่ก็ได้รับผลลัพธ์ที่คุ้มค่า และยั่งยืน ทั้งนี้ จำเป็นต้องอาศัยการร่วมมืออย่างบูรณาการจากทุกฝ่ายและมีการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนเพื่อให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด จึงขอเรียนถามว่า

๑. รัฐบาลมีนโยบายแนวทางบริหารจัดการน้ำโดยให้หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจจะมีการบูรณาการวางแผนแก้ไขปัญหาดังกล่าวและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนได้หรือไม่ อย่างไร ขอทราบรายละเอียด

๒. รัฐบาลได้มีการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพื่อการบริหารจัดการน้ำในกลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้หรือไม่ อย่างไร ขอทราบรายละเอียด

๓. รัฐบาลมีการติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนงานมีความต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายแก้ไขปัญหาทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง และคุณภาพน้ำแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ อย่างไร ขอทราบรายละเอียด

ขอให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

สฤษฎ์พงษ์ เกียวข้อง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย

จังหวัดกระบี่

คำตอบกระทู้ถามที่ ๗๓๗ ร.

ของ นายสุฤกษ์พงษ์ เกี่ยวข้อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย จังหวัดกระบี่
เรื่อง การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างยั่งยืน

ข้าพเจ้า นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ขอตอบกระทู้ถาม เรื่อง การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างยั่งยืน ของท่านสมาชิกผู้มีเกียรติตามที่ได้รับรายงานจาก สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

คำตอบข้อที่ ๑

จากรายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ทราบว่า ได้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (ปรับปรุง ช่วงที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ซึ่งประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ ภายใต้กรอบการพัฒนา ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ๒) การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ๓) การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ๔) การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทรัพยากรน้ำ และ ๕) การบริหารจัดการ

สำหรับประเด็นการหาน้ำเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมจะมีเป้าหมายในด้านที่ ๒ การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต (เกษตร อุตสาหกรรม และบริการ) มีแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่

- การจัดหาพื้นที่เกษตรน้ำฝน ๓,๒๓๙ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๕.๗๒ ล้านไร่
- พัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำและผันน้ำ ๔๕๐๕ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๔.๖๖ ล้านไร่
- การปรับปรุงซ่อมแซมโครงการที่ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครบทุกโครงการ
- การเพิ่มความจุการเก็บกักน้ำโครงการเดิม ปริมาณน้ำ ๕๗ ล้านลูกบาศก์เมตร
- การจัดรูปที่ดินในโครงการชลประทานเดิม ๓ ล้านไร่ เป็นต้น

ทั้งนี้ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบโครงการสำคัญ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๗ จำนวน ๒๐๔ โครงการ โดยมีโครงการที่ช่วยแก้ไขปัญหา ด้านทรัพยากรน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๓๙ โครงการ เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น ๔๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๖๔๕,๑๘๔ ไร่ พื้นที่ได้รับการป้องกัน ๖๕,๗๐๕ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์ ๔๓๕,๓๓๒ครัวเรือน

ซึ่งได้มีการขับเคลื่อนเพื่อรองรับงบประมาณในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๘ จำนวน ๑๔ โครงการ โดยเมื่อโครงการแล้วเสร็จจะมีปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น ๘๓ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๑๕๕,๙๔๒ ไร่ พื้นที่ได้รับการป้องกัน ๒๐,๙๑๙ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์ ๒๔๙,๗๘๔ ครัวเรือน เช่น โครงการจัดหาน้ำดิบเพื่อผลิตน้ำประปาที่โรงกรองน้ำบ้านมะขามเต่า จังหวัดนครราชสีมา ระบบระบายน้ำหลักเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ชุมชนเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู และประตูระบายน้ำลำน้ำเชิญ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้ในอนาคต

นอกจากนี้ ยังมีโครงการสำคัญในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ - ๒๕๗๐ อีกจำนวน ๒๕ โครงการ อยู่ระหว่างให้หน่วยงานดำเนินการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับงบประมาณประจำปีต่อไป

สำหรับการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารอย่างยั่งยืน ตามพระราชบัญญัติ ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ หมวดที่ ๓ องค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้กำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำ คณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด และองค์กรผู้ใช้น้ำ เป็นกลไกในการบริหารจัดการน้ำในระดับพื้นที่ โดยที่ผ่านมาสํานักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้มีการจัดฝึกอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่องค์กรดังกล่าว และในระยะถัดไปจะสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน ให้สามารถใช้ข้อมูลเทคโนโลยีและสารสนเทศในการติดตามและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และเกิดเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน

ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน ทราบรายงานว่า นโยบายและการบูรณาการการบริหารจัดการน้ำเพื่อความยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วยลุ่มน้ำสำคัญ ได้แก่ ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล และแม่น้ำโขง โดยพื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมซ้ำซาก อันเกิดจากลักษณะภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการกักเก็บและกระจายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐบาลได้มีนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมุ่งเน้นการบูรณาการร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และให้การจัดการน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกด้านและทุกภาคส่วน

รายละเอียดเชิงวิศวกรรมของโครงการสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. โครงการแก้มลิงและการขุดลอกแหล่งน้ำขนาดเล็ก กรมชลประทานนำแนวคิดการกักเก็บน้ำแบบแก้มลิงมาใช้ โดยมีการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติและแก้มลิงในพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อจัดเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนและปล่อยน้ำออกในฤดูแล้ง การออกแบบโครงการขุดลอกนี้ต้องคำนึงถึงลักษณะดินทราย และดินเค็มของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งความลึกของบ่อและสระที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่นั้น ๆ

๒. การพัฒนาระบบธนาคารน้ำใต้ดิน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการกักเก็บน้ำผิวดินเนื่องจากลักษณะดินเป็นทรายและดินเค็ม โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน (Water Bank) จึงเป็นหนึ่งในทางเลือกในการกักเก็บน้ำใต้ดินเพื่อใช้ในช่วงฤดูแล้ง แต่ทั้งนี้การดำเนินการยังคงต้องมีการศึกษาผลกระทบอย่างละเอียดอีกครั้ง

๓. การพัฒนาระบบน้ำแบบโครงข่าย การพัฒนาระบบเชื่อมโยงแหล่งน้ำแบบโครงข่ายเป็นแนวทางสำคัญที่กรมชลประทานดำเนินการ โดยจะเชื่อมต่อแหล่งน้ำจากแม่น้ำชี มูล และแม่น้ำโขงเข้าด้วยกันผ่านระบบท่อและคลองส่งน้ำเพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ การดำเนินงานนี้ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การสร้างสถานีสูบน้ำอัตโนมัติและระบบควบคุมการจ่ายน้ำ เพื่อให้การกระจายน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ ยังมีการใช้การตรวจวัดและควบคุมปริมาณน้ำในแต่ละพื้นที่แบบเรียลไทม์เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนการจ่ายน้ำตามความต้องการได้อย่างเหมาะสม

บทบาทของภาคีเครือข่าย

เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรมชลประทานได้สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการ เช่น การร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบลกลุ่มเกษตรกร และชุมชนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาโครงการขนาดเล็กในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการทำงานร่วมกับภาคเอกชนและสถาบันวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ นอกจากนี้ ภาคีเครือข่ายยังมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำและการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

การบริหารจัดการน้ำทั้งหมดนี้เป็นการบูรณาการแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้งและการเข้าถึงแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยยึดหลักความยั่งยืนและใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในเชิงวิศวกรรม พร้อมทั้งอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์สูงสุด

สำหรับข้อมูลจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทราบว่า มีหน่วยงานด้านการบริหารจัดการน้ำ ๒ หน่วยงาน ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ และกรมทรัพยากรน้ำบาดาล โดยกรมทรัพยากรน้ำเป็นหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำผิวดินในพื้นที่นอกเขตชลประทาน/พื้นที่เกษตรน้ำฝน ซึ่งศักยภาพด้านทรัพยากรน้ำของพื้นที่จะขึ้นอยู่กับปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่เป็นหลัก เนื่องจากไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่และระบบชลประทานที่จะสามารถใช้ควบคุมปริมาณน้ำและการใช้น้ำของพื้นที่ได้ ทำให้พื้นที่นอกเขตชลประทานต้องเผชิญเหตุกับปัญหาภัยพิบัติอันเกิดจากน้ำ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาภาวะน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่โดยการทำงานภายในระดับพื้นที่จะมีการบูรณาการร่วมกับคณะกรรมการนโยบายการบริหารเชิงพื้นที่คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ และคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดในการจัดทำแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

น้ำแล้งน้ำท่วมตามความต้องการของพื้นที่ โดยได้มีการจัดลำดับความสำคัญที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด และยังมีคณะกรรมการลุ่มน้ำเป็นผู้พิจารณาพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการบริหารจัดการน้ำ โดยมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และประชาชน เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน และสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่โครงการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อเป็นตัวแทนดูแลรักษาใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่ร่วมกันอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน และกรมทรัพยากรน้ำบาดาลรับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำบาดาล โดยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินโครงการ จำนวน ๒ โครงการ ดังนี้

๑. โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตภาคเกษตรกรรม และสร้างแนวทางที่จะช่วยให้เกษตรกรไทยแก้ปัญหาความยากจน ลดปัญหาด้านสังคม การย้ายกลับภูมิลำเนา และส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมให้มีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับนานาชาติ และเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่เกษตรกรรมและผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงการแก้ไขปัญหาโดยมุ่งพื้นที่เป้าหมายเกษตรชุมชนนอกเขตชลประทานและพื้นที่หาน้ำยากหรือเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งเพื่อจะช่วยเหลือประชาชนได้ครอบคลุมมากที่สุด

๒. โครงการเติมน้ำใต้ดิน จำเป็นต้องมีการสำรวจและคัดเลือกพื้นที่อย่างละเอียด เนื่องจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในหลายพื้นที่มีชั้นเกลือหินหรือชั้นน้ำบาดาลเค็มอยู่ด้านล่าง การเติมน้ำใต้ดินอาจส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายของน้ำใต้ดินเค็มได้ โดยมีขั้นตอนที่จำเป็นในการพิจารณาและดำเนินการเติมน้ำใต้ดิน รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ ความเร่งด่วนหรือจำเป็นในการแก้ปัญหาทางด้านทรัพยากรน้ำด้วยการเติมน้ำใต้ดินระดับต้น

๒.๒ คัดเลือกพื้นที่เติมน้ำเบื้องต้นจากแผนที่ความเหมาะสมในการเติมน้ำใต้ดินระดับต้น

๒.๓ แหล่งน้ำที่ใช้เติม ทั้งในแง่ปริมาณน้ำที่เพียงพอ คุณภาพน้ำที่ดีเทียบเท่ากับคุณภาพน้ำในชั้นน้ำบาดาล

๒.๔ ลักษณะอุทกธรณีวิทยาของพื้นที่ต้องมีความเหมาะสม โดยระดับน้ำบาดาลจากผิวดินต้องมีความลึกมากกว่า ๓ เมตร สำหรับชั้นน้ำบาดาลแบบไร้แรงดัน และมีความลึกมากกว่า ๑๕ เมตรสำหรับชั้นน้ำบาดาลภายใต้แรงดัน และทิศทางการไหลของน้ำบาดาลที่ไม่ส่งผลกระทบต่อแพร่กระจายของน้ำบาดาลเค็ม และในระดับชั้นดินชั้นหิน ถ้าเป็นดินเหนียวหนาหรือหินแข็งไม่ควรเติมเพราะน้ำซึมผ่านได้น้อยมากแต่ถ้าเป็นกรวดทราย สามารถเติมน้ำได้

๒.๕ ต้องห่างจากส้วมซึม ร่องระบายน้ำโสโครกไม่น้อยกว่า ๓๐ เมตร และห่างจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือบ่อฝังกลบขยะไม่น้อยกว่า ๕๐๐ เมตร

๒.๖ พิจารณารูปแบบหรือวิธีการเติมน้ำที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีความคุ้มค่าในการก่อสร้าง

๒.๗ ติดตามตรวจวัดข้อมูลการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำใต้ดินและคุณภาพน้ำใต้ดินจากบ่อสังเกตการณ์น้ำบาดาลหรือบ่อน้ำตื้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

คำตอบข้อที่ ๒

จากรายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ทราบว่า รัฐบาลได้มีการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพื่อการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

๑. สรุบบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวนทั้งสิ้น ๓,๔๙๘ โครงการ วงเงิน ๗,๗๓๐.๒๓๕๕ ล้านบาท เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว สามารถเพิ่มความจุกักเก็บ ๑๐๑.๓๘ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๑๘๗,๔๔๖ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์ ๑๐๔,๘๒๗ครัวเรือน พื้นที่ได้รับการป้องกัน ๔,๓๘๘ ไร่ โดยมีหน่วยงานดำเนินการ ๖ หน่วยงาน ประกอบด้วย กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล การประปาส่วนภูมิภาค จังหวัด และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๒. สรุบบแผนงบประมาณด้านทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวนทั้งสิ้น ๓,๔๑๓ โครงการ วงเงิน ๓๕,๑๓๘.๖๔๙๓ ล้านบาท เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ สามารถเพิ่มความจุกักเก็บน้ำ ๑๙๙.๙๒ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๕๖๒,๙๖๓ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์ ๒๕๖,๘๐๔ ครัวเรือน พื้นที่ได้รับการป้องกัน ๓๖๐,๕๓๐ ไร่ และสามารถป้องกันตลิ่ง ๙๓,๘๔๗ เมตร

ในส่วนข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน ทราบว่า รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เผชิญกับปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมซ้ำซาก ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในพื้นที่เป็นอย่างมาก ดังนั้น รัฐบาลจึงได้มีการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายสำหรับโครงการต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำและการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำชี มูล และแม่น้ำโขง โดยมีรายละเอียดการจัดสรรงบประมาณ ดังนี้

๑. โครงการขุดลอกและพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมชลประทานสำหรับการขุดลอกแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโครงการที่มีความสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนและช่วยบรรเทาภัยแล้งในช่วงฤดูแล้ง งบประมาณในส่วนนี้ครอบคลุมการขุดลอกคลอง การสร้างแก้มลิง และการพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดเล็กในหลายพื้นที่ เช่น จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถช่วยกระจายการเข้าถึงน้ำของเกษตรกรในพื้นที่

๒. โครงการระบบน้ำและโครงการเชื่อมโยงแหล่งน้ำ หนึ่งในโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณสำคัญคือการพัฒนากระแสน้ำแบบโครงข่าย ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อแหล่งน้ำหลักในกลุ่มน้ำชี มูล และแม่น้ำโขงเข้าด้วยกัน โดยระบบนี้จะเชื่อมโยงน้ำจากแหล่งน้ำใหญ่ไปยังแหล่งน้ำเล็กและพื้นที่ห่างไกล ผ่านคลองส่งน้ำและระบบท่อ การจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้ยังครอบคลุมการสร้างสถานีสูบน้ำ และสถานีควบคุมการกระจายน้ำแบบอัตโนมัติ ซึ่งจะช่วยให้การกระจายน้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรม และชุมชนที่ขาดแคลนน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. โครงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการบริหารจัดการน้ำ รัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของกรมชลประทาน เช่น การสร้างและซ่อมแซมเขื่อนกักเก็บน้ำ การเพิ่มความจุของแหล่งน้ำในพื้นที่สำคัญ และการปรับปรุงระบบควบคุมการระบายน้ำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลากที่มักเกิดปัญหาน้ำท่วมในหลายพื้นที่ โครงการเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณรายปีเพื่อให้มั่นใจว่าการก่อสร้างและการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำจะสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

๔. โครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในการบริหารจัดการน้ำ การจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้ครอบคลุมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการน้ำที่ทันสมัย เช่น การใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศ (GIS) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากดาวเทียมเพื่อคาดการณ์ปริมาณน้ำและการระบายน้ำที่แม่นยำยิ่งขึ้น เทคโนโลยีเหล่านี้จะช่วยให้การวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างแผนการจัดการน้ำที่ตอบสนองต่อปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งได้อย่างทันท่วงที

จากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในแต่ละปี รัฐบาลมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาแหล่งน้ำที่ยั่งยืน และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างครอบคลุมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถดำรงชีวิตและทำการเกษตรได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สำหรับข้อมูลจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทราบว่า มีการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพื่อการบริหารจัดการน้ำในกลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกรมทรัพยากรน้ำได้จัดทำแผนงานโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในช่วงฤดูฝน ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ และการกักเก็บน้ำเพื่อฤดูแล้ง ปี พ.ศ. ๒๕๖๗/๒๕๖๘ ซึ่งได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ (งบกลาง) เพื่อดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งด้านภัยแล้งน้ำท่วม ในพื้นที่บางส่วนตามที่ได้รับงบประมาณ และในส่วนของกรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ขอรับการจัดสรรงบประมาณประจำปี (งบลงทุน) ภายใต้แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือครอบคลุมพื้นที่ ๒๐ จังหวัด จำนวน ๒๑๓ แห่ง ประชาชนได้รับประโยชน์ ๑๐,๑๑๗ ครัวเรือน ปริมาณน้ำที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ๑๕.๗๙ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พื้นที่ได้รับประโยชน์ ๒๕,๐๔๐ ไร่

คำตอบข้อที่ ๓

จากรายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ทราบว่า แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (ปรับปรุงครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ได้กำหนดแนวทางการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การติดตามและประเมินผลด้านงบประมาณ โดยติดตามและประเมินผลโครงการด้านทรัพยากรน้ำที่ได้รับจัดสรรงบประมาณในทุกมิติ ทั้งแผนงานพื้นฐาน (function) แผนงานบูรณาการ (agenda) และแผนงานเชิงพื้นที่ (area) โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

๑.๑ ติดตามความก้าวหน้าของการใช้จ่ายงบประมาณ โดยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากกรมบัญชีกลางนำส่งผลการใช้จ่ายงบประมาณจากระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ (New GFMS Thai) ทุกสิ้นเดือน

๑.๒ ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ โดยให้หน่วยรับงบประมาณเป็นผู้ให้ข้อมูลตามแบบฟอร์มที่กำหนด ได้แก่ ข้อมูลสถานะโครงการผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค เป็นรายไตรมาส

๑.๓ ติดตามความก้าวหน้าของโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จตามแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งมีการลงพื้นที่ติดตามประเมินผลโครงการด้านทรัพยากรน้ำประจำปี

๒. การติดตามประเมินผลผลสัมฤทธิ์ (ผลผลิต/ผลลัพธ์) โดยเป็นการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการใน ๖๓ แผนงาน ภายใต้กรอบแผนงบประมาณ ๕ ประเด็น ได้แก่ (๑) ภารกิจพื้นฐาน (Function) (๒) ภารกิจยุทธศาสตร์ นโยบายเร่งด่วน แนวทางปฏิรูปภาครัฐ งบประมาณบูรณาการ (Agenda) (๓) ภารกิจพื้นที่ ท้องถิ่น ภูมิภาค จังหวัด กลุ่มจังหวัด (Area) (๔) งบกลาง และ (๕) เงินกู้ จึงกำหนดให้มีระบบติดตามประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัด ดังนี้

๒.๑ หน่วยงานดำเนินการติดตามและประเมินโครงการของตนเอง (Self-Assessment) ในรูปแบบของการรายงานผ่านแบบฟอร์มที่สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติกำหนด เพื่อทราบผลความก้าวหน้าการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเป้าหมาย และการประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ของแต่ละโครงการ

๒.๒ หน่วยงานประเมินผลโครงการเพื่อสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละปีจากงบประมาณที่ได้รับโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเลือกโครงการตัวแทนเพื่อยืนยันผลผลิต ผลลัพธ์ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน

๒.๓ การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลโครงการ เพื่อให้ทราบผลกระทบที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ การขับเคลื่อน รวมทั้งข้อเสนอแนะการปรับปรุงแผนแม่บทดังกล่าวและกลไกการขับเคลื่อนของหน่วยงาน

๒.๔ หน่วยงาน ติดตามและประเมินผลระดับโครงการขนาดใหญ่และขนาดกลางทั้งก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ เป็นการติดตามประเมินผลโครงการ ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

๓. การติดตามประเมินผลลัพธ์ ระดับกลยุทธ์/แผนงาน การประเมินผลการดำเนินงานรายด้านตามตัวชี้วัดระดับแผนงาน เพื่อสรุปผลการดำเนินการของแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี ให้สามารถแสดงผลที่ได้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๙ การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ Sustainable Development Goals (SDGs)

ในส่วนข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน ทราบว่า รัฐบาลมีมาตรการที่ชัดเจนในการติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งให้ทุกหน่วยงานทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม ภัยแล้ง และการปรับปรุงคุณภาพน้ำ ซึ่งรายละเอียดของการติดตามผลดำเนินงาน มีดังนี้

๑. การจัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานติดตามการดำเนินงาน รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการหลายชุดในการติดตามผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการติดตามความคืบหน้าและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมชลประทาน รวมถึงการร่วมมือกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่มีบทบาทในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ และกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้มั่นใจว่าแผนการจัดการน้ำสอดคล้องและตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การใช้เทคโนโลยีการติดตามผลแบบเรียลไทม์ กรมชลประทานได้พัฒนาระบบติดตามและตรวจวัดข้อมูลการจัดการน้ำแบบเรียลไทม์ผ่านการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบ SCADA (Supervisory Control and Data Acquisition) ซึ่งเป็นระบบควบคุมและตรวจสอบข้อมูลการจัดการน้ำในแหล่งน้ำสำคัญต่าง ๆ เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และคลองส่งน้ำ ข้อมูลที่ได้รับจะถูกส่งไปยังศูนย์ควบคุมหลักเพื่อใช้ในการวางแผน และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างทันที่ ข้อมูลเหล่านี้สามารถใช้ในการคาดการณ์สถานการณ์น้ำในอนาคต เช่น การเตือนภัยน้ำท่วม และการวางแผนรับมือภัยแล้ง

๓. การประเมินผลการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมและภัยแล้ง กรมชลประทานได้มีการประเมินผลการดำเนินงานในด้านการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมและภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการเปรียบเทียบข้อมูลปริมาณน้ำฝน การระบายน้ำ และการกักเก็บน้ำในปีต่าง ๆ กับเป้าหมายที่วางไว้ ตัวอย่างเช่น

การประเมินความสำเร็จของโครงการแก้มลิงในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ช่วยบรรเทาน้ำท่วมในฤดูฝน และกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การแก้ไขปัญหาคูณภาพน้ำ นอกจากปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งแล้ว รัฐบาลยังได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาคูณภาพน้ำ เช่น การควบคุมมลพิษน้ำในแหล่งน้ำสำคัญ ๆ โดยมีการติดตามคูณภาพน้ำ ผ่านโครงการตรวจสอบคูณภาพน้ำในแม่น้ำ ลำคลอง และอ่างเก็บน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนและมลพิษในน้ำที่ประชาชนใช้อุปโภคบริโภค เพื่อให้มั่นใจว่าคูณภาพน้ำในพื้นที่ชุมชนและเกษตรกรรมอยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

สำหรับข้อมูลจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทราบว่า ได้มีการติดตามและประเมินผลโครงการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารงบประมาณ ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเปิดเผยต่อสาธารณชน รวมถึงผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้จ่ายงบประมาณ โดยผลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลสามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน และช่วยให้การบริหารแผนงานโครงการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยดำเนินงานร่วมกับผู้นำชุมชน/กลุ่มผู้ใช้น้ำ และดำเนินการติดตาม เร่งรัด กำกับดูแลผลการดำเนินงาน เพื่อติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรค ซึ่งมีเป้าหมายแก้ไขปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง คูณภาพน้ำแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน และเพิ่มศักยภาพการเก็บกักน้ำของแหล่งน้ำ ก่อสร้างระบบกระจายน้ำเพื่อกระจายน้ำต้นทุนจากแหล่งน้ำธรรมชาติไปสู่พื้นที่การเกษตรที่ห่างไกลแหล่งน้ำ ในระยะที่อยู่ในขอบเขตความสามารถของระบบกระจายน้ำ และมีการประชุมผู้บริหารหน่วยงานในสังกัดเพื่อติดตามความคืบหน้าการดำเนินการ การลงพื้นที่เพื่อติดตาม ตรวจสอบ และเร่งรัดการดำเนินการในแต่ละโครงการกำหนดให้มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการเสนอต่อผู้บริหารเป็นประจำเพื่อการบริหารและตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังมีการติดตามการใช้ประโยชน์จากโครงการที่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จในปีงบประมาณก่อนหน้า ตลอดจนอบรมให้ความรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อให้มีการดูแล รักษา ซ่อมแซมระบบเบื้องต้น รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากโครงการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและใช้งานได้ตามปกติ และเกิดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนมีแหล่งน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค สนับสนุนการผลิตในภาคเกษตรกรรม และช่วยแก้ไขปัญหาคาราคาเข่งน้ำในพื้นที่อีกด้วย